

**NOVA
UNIVERZA**

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Odprt prostor svobode, pluralnosti in dialoga
Vojko Strahovnik

Article information:

To cite this document:

Strahovnik, V. (2018). Odprt prostor svobode, pluralnosti in dialoga, Dignitas, št. 51/52, str. 33-36.

Permanent link to this document:

<https://doi.org/10.31601/dgnt/50/52-5>

Created on: 07. 12. 2018

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© Nova univerza, 2018

**NOVA
UNIVERZA**
FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

**NOVA
UNIVERZA**
EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA

**NOVA
UNIVERZA**
FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Odprt prostor svobode, pluralnosti in dialoga

Vojko Strahovnik

Zasebno visoko šolstvo v samostojni Sloveniji ima za seboj razmeroma dolgo zgodovino, v katero se umešča tudi Fakulteta za državne in evropske študije in ob katere jubileju je ta prispevek tudi nastal. Ne glede na nekatere drugačne poglede in ocene gre pri zasebnem visokem šolstvu za obogatitev izobraževalnega prostora in dopolnitev sfere akademske svobode, razumljene v kar najširšem smislu. Po drugi strani lahko zasebno visoko šolstvo razumemo tudi v kontekstu sledenja ciljem in načelom dostopnosti, relevantnosti, odzivnosti, kakovosti in enakosti v priložnostih v izobraževanju. Kot celota se slovenski visokošolski prostor sooča s številnimi izzivi, med katerimi lahko izpostavimo predvsem njegov razširjajoči se obseg, reforme, ki jih je nedavno preстал in kise še niso povsem ustalile, spremembe v načinu ter obsegu financiranja in globalizacijo ter pritiske, povezane z njo.

Kljub temu, da je ob pojavu zasebnega visokega šolstva neredko slišati tudi pojem privatizacije visokega šolstva, je ta oznaka v temelju zmotna, saj samostojni visokošolski zavodi praviloma niso nastali s preoblikovanjem javnih visokih šol, temveč ob njih.

Visoko šolstvo na splošno lahko razumemo kot javno dobro in kot nekaj, kar ima zelo pomembno vlogo pri prispevanju k uspešnosti družbe ter kakovosti življenja v njej. Pogosto se k temu poslanstvu zavežejo tudi sama profesionalna združenja in institucije visokega šolstva, in sicer v obliki zaveze, da ima visoko šolstvo namen prispevanja k skupnemu dobru, ne pa iskanjake koristi in interesov posameznega učitelja ali institucije kot celote. Vsaka visokošolska institucija je torej pomemben del tega družbenega konteksta, na družbi pa je dolžnost, da spodbuja, podpira in omogoča razvoj visokega šolstva.

V Sloveniji lahko večkrat slišimo tezo, da je njena prednost in priložnost prav v človeških virih. Ti viri pa v družbi niso dani sami

po sebi, ampak jih je potrebno nenehno razvijati in za njih skrbeti. Zasebno visoko šolstvo v tem oziru na eni strani zapolnjuje vrzeli, ki se pojavljajo na strani javnega visokega šolstva, po drugi strani pa ponuja vzporedne izobraževalne poti, ki so pogosto bolj prilagojene posameznikom.

Svojo vlogo in pomen ima zasebno visoko šolstvo tudi za akademsko svobodo. Polje akademske svobode se namreč ne razprošira zgolj znotraj določene institucije, ampak obsega tudi celoten izobraževalni sistem, znotraj katerega morajo biti vzpostavljeni določeni pogoji, da je ta lahko učinkovita. Najprej je takšno svobodo seveda nujno gojiti znotraj prostora posamezne institucije, nato pa jo utemeljevati tudi izven njega. Akademska svoboda je vrednota, ki izhaja iz same narave akademskega življenja ter ne more biti podeljena zgolj od zunaj. Zasebni visokošolski zavodi dodatno krepijo možnosti za to polje akademske svobode, saj niso (izključno) vezani na financiranje iz javnih virov, ki lahko posredno pomenijo vzvod pritiska na to svobodo. Na različne pritiske seveda tudi zasebno šolstvo ni imuno.

Akademska svoboda namreč sega onkraj zagotavljanja svobode glede iskanjaresnice, raziskovanja, proučevanja in posredovanja ter razširjanja znanja znotraj kabineta ali predavalnice. Razumeti jo je potrebno tudi v smislu vstopanja in delovanja javnemprostoru onkraj predavalnic v okvirih akademske razprave. Akademska svoboda obsega *ethos* zasledovanja resnice zaradi nje same. Kot to nakazuje in opredeljuje že Aristotel, pri tej svobodi znanosti ne gre zgolj za odsotnost omejitev, temveč za njeno notranje gonilo. »Nadalje je glede vsake znanosti modrejši tisti, ki ima natančnejše znanje o vzrokih in ki jih je bolj zmožen poučevati; pa tudi izmed znanosti menimo, da je tista, ki je bolj vredna izbire zaradi nje same ter zaradi vedenja, bolj modrost kot tista, ki je iskana zaradi stvari, ki iz nje izhajajo, in da je bolj vladajoča znanost bolj modrost kakor pomožna veda: modri namreč ne bi smel biti podvržen ukazom, marveč naj odreja, in on ni tisti, ki naj prisluhne drugemu, temveč bi moral njemu prisluhniti tisti, ki je manj moder. [...] Tako da če so potemtakem ljudje res začeli gojiti modrost prav zato, ker so skušali ubežati nevednosti, je očitno, da so zasledovali razumevanje stvari zaradi vedenja, ne pa zavoljo določene uporabnosti. [...] Zatorej je razkrito, da te znanosti ne iščemo zaradi nobene druge koristi, temveč prav kakor trdimo, da je tisti svoboden, ki biva zaradi

samega sebe in ne za nekoga drugega, tako tudi za to znanost trdimo, da je edina svobodna izmed znanosti» (*Metafizika*, 1.2.; prev. V. Kalan).

Le znotraj takšnih, zgoraj omenjenih predpostavk je mogoče misliti univerze in/ali fakultete kot te, ki (skupaj) igrajo vlogo kritika in vesti družbe ter so gojišče družbenega *ethosa*. Tako visokošolski prostor postane pomemben sogovornik v družbenem dialogu.

S tega vidika je izjemno pomembno, da je Fakulteta za državne in evropske študije tudi z institucionalnega in organizacijskega vidika oblikovala katedro za teorijo prava in etiko v javnem življenju. Kot sicer izrazito družboslovna fakulteta je omogočila, da se v njenem okviru goji tudi humanistične predmete, ki predstavljajo ogledalo, ki lahko odseva probleme ter izzive sodobne družbe, in še posebej slovenske družbe.

Katedro lahko na dolgi rok vidimo in razumemo tudi kot začetek centra za etiko v javnem življenju, ki bi lahko deloval kot center odličnosti ter nudil priložnosti tako v okviru novih študijskih programov kot tudi raziskovalnega dela. Znotraj tega modela humanistični predmeti, ki so vezani na etiko in ki jih goji fakulteta, dajejo študentom znanja in kompetence, ki jim omogočajo, da se uspešneje soočajo z izzivi sodobnega sveta, med njimi so na primer vedno večji konflikti, izguba zaupanja; globalizacija in večja medsebojna odvisnost, povečana potreba po dialogu, krhkost enih in prevlada drugih identitet in kriza vrednot. Pri teh je vedno v ospredje postavljen odnos posameznika do družbe, kar krepi zavedanje odgovornosti do skupnega dobra, ki presega načela in zavezanosti poklicne oziroma profesionalne etike. Na ta način se razvija kritično mišljenje in specifično etičen način mišljenja, kar omogoča vpeljavo vrednot v javno razpravo ter kompetentno soočenje z etičnimi izzivi današnjega časa. Hkrati se v okviru tega lahko študent razvije v odgovornega člana skupnosti in odgovornega strokovnjaka.

S ponujenimi vsebinami se ne zagotavlja zgolj strokovno ali specialistično znanje, temveč tudi širša izobrazba in razgledanost, ki bosta poleg prve v sodobnem svetu ostajali ključni. Resnico namreč zasledujemo najprej zgolj zaradi nje same in ne zaradi kakšnega drugega cilja; resnica pomeni – kot je to zgoraj opredelil Aristotel – prostost in svobodo od katerega koli drugega cilja. Zato je pomembno, da fakulteta podpira in goji omenjene humanistič-

ne vsebine, kajti zgolj strokovno in poklicno izobraževanje sta temu cilju po svoji naravi nasprotna.

S svojo usmeritvijo sledi katedra tudi viziji fakultete, ki med svoje cilje vključuje vsestransko odličnost na polju poučevanja in raziskovanja ter družbeno odgovornost.